
Jsem učitel. Jsem profesionál?

JARMILA KUBÁŇKOVÁ

Čas od času se na Lince pro rodinu a školu 116 000 setkáváme i se stesky učitelů, kteří zmiňují nízkou prestiž svého povolání. Říkají, že na rozdíl od lékařů a právníků k jejich práci není ve společnosti dostatečná úcta a nejsou bráni jako profesionálové v oblasti učení. V tomto článku se tedy zaměřím na některé atributy, které si obvykle spojujeme s profesí, a budu sdílet zkušenosti volajících, kterým se v daném ohledu daří.

Předesílám, že následující výčet rozhodně nepovažuji za úplný. Zato obsahuje tři nejčastější zmiňované aspekty dotýkající se profesionality učitelů a následováním hodné příklady a jeden, který jsem zatím v učitelské komunitě neobjevila.

1. Profesionál se ve svém oboru kontinuálně vzdělává.

Možná si říkáte, že tento aspekt je u vyučujících jaksi samozřejmě splněn, z naší zkušenosti tomu tak častokrát není. Existují učitelé, kteří tvrdí, že „oni už se nic učit nepotřebují, to je pro ty mladé“, eventuálně „ve svých letech přece nebudu ještě něco studovat, mě učí každodenní praxe“, popř. „mě nějaké sítě nezajímají, to ať se žáky řeší ti mladší“.

Nechci polemizovat s pravdivostí těchto výroků. Chci jen upozornit, že v očích značné části odborné i laické veřejnosti pedagog s tímto postojem uznání profesionála nedosáhne.

O co povzbudivější je od učitelů slyšet: „... a tak jsem si řekla, že to zkusím taky. Nemůžu přece říkat žákům, že se budou muset pořádně něco učit, a sama to nedělat.“

2. Profesionál ví, kdy spolupracovat s jiným profesionálem.

Zde se velmi vyplácí podívat se na vlastní práci pomocí paralely z jiného oboru. Představte si, že jste přišli k ortopedovi s tím, že vás bolí kyčel. On vás prohlédne, zjistí, že kyčel je v pořádku, žádnou artrózu nemáte... a pošle vás pravděpodobně k jinému odborníkovi, např. fyzioterapeutovi. Ano, možná vás naštve, že musíte chodit od čerta k ďáblu – ale když vám poté fyzioterapeut pomůže od bolesti, budete kvůli tomu považovat ortopeda za neumětele? Nebo budete vyprávět, že vás ten ortoped „naštěstí hned poslal“ tam, kde vám pomohl?

A přitom se ve školství s učitelem, který chce zvládnout všechno sám a není ochoten konzultovat např. s kolegou – speciálním pedagogem, školním psychologem, etopedem –, setkáváme velmi často. Jako by to byla osobní porážka. Tak to ovšem není nutné brát, resp. chcete-li být uznáván jako profesionál, je nutné znát také hranice svého umu. Nebo opravdu umíte pracovat se žáky s ADHD stejně dobře jako se žáky s vývojovou dysfázií, žáky s OMJ nebo žáky z odlišného sociokulturního prostředí?

3. Profesionál chápe, že ostatní často reagují na jeho pozici, ne osobu.

Souhlasím, že o takové kvalitě se lépe píše, než se uplatňuje v praxi, ale mnoho z vás i tento obor mistrně zvládá. Třeba třídní učitelka, která neřešila, že na ni matka jejího žáka byla vulgární, ale chtěla zejména zaměřit na to, aby dotyčný žák byl vyšetřen v PPP. Vyjádřila to takto: „Samozřejmě mi vadí, že na mě řvala, to si nemůže dovolit, ale víc mě trápí, co bude s tím klukem. Já už to poznám, tam je nějaká dys-“ Tato učitelka chápala, že vulgarity nebyly myšleny osobně – zmiňovaná matka by se pravděpodobně chovala podobně ke komukoliv v její pozici.

A právě uvědomění, že ti druzí nejsou naštvaní na vás jako na osobu, ale na pozici, kterou zastáváte, pomáhá udržet emoce na uzdě a případnými urážkami na cti se zabývat až poté, co se vyřeší potíže (ohledně dítěte), „kvůli“ které to vlastně celé začalo.

4. Profesionál má rád oříšky své profese a vypráví o nich.

Byť jsem mluvila s mnoha pedagogy a mnoho z nich je považováno za profesionály, s tímto profesním atributem jsem se v učitelské komunitě ještě nesetkala. Jde o (radostné a/nebo hrdé) sdílení profesních výzev, které donutily jedince k napnutí všech jeho sil, aby zdárně dokončil svou misi.

V syrové podobě je to vyprávění lékařů z misí, kteří operují za svitu baterky ve dvanáctihodinových směnách. O něco stravitelnější a bližší je vyprávění právníka, který při zastupování svého klienta musel nastudovat mnoho judikátů, sestavit složitou, a přitom dokonale logickou konstrukci děje, z níž je patrný (nevinný) úmysl jeho klienta.

V učitelské profesi by daný příběh mohl vypadat třeba tak, že šlo o talentované dítě, ovšem z naprosto nepodnětného rodinného prostředí a učitel (resp. pedagogický sbor) vyvinul spousty úsilí, aby dítěti zajistil nejprve doučování, pak obohacující kroužky – a vida, povedlo se, žák zdárně dokončil 9. ročník a pokračuje na střední škole s maturitou. Nebo příběh o třídě, kterou předchodí třídní učitel tzv. odepsal, kde zprvu nikdo nechtěl učit a kde nechtěli být ani samotní žáci, ale jejímu učiteli (s pomocí školního poradenského pracoviště / PPP / podpůrných neziskových organizací) se podařilo vývoj zvrátit a ze školy pak odcházela celkem fajn třída, která spolu zažila spousty dobrého a kde učitelé měli značnou jistotu, že se jejich studenti v životě neztratí.

Jak jsem již psala v úvodu, tento výčet není dokonalý. Nemám ani ambici vám tvrdit, že splníte-li všechny čtyři předpoklady, budete uznávaným profesionálem. Ale možná se vám bude o něco lépe čelit nástrahám všedního školního dne, když si je občas uvědomíte. A i to se počítá.



Mgr. Jarmila Kubáňková, Ph.D.,
metodička služeb 116 000 a 116 123,
statutární zástupkyně Cesta z krize, z. ú.



Linka pro
rodinu a školu